

L'estrena d'‘El Messies’ a Barcelona

EI
4 de novembre de 1950 l'Orfeó Gracienc, dirigit pel mestre Antoni Pérez i Simó, va oferir sencer, per primera vegada a Barcelona, l'oratori *Messiah* de Georg Friedrich Händel.

EI
concert va tenir lloc al Palau de la Música Catalana i més endavant s'interpretaria també en altres indrets, com ara Manresa. L'estrena arribava tard, molt tard: concretament 208 anys després de la primera audició de l'obra, feta al Great Music Hall de Dublín el 13 d'abril de 1742.

Els
precedents

ORFEÓ CATALÀ

FESTA DE BENEDICCIÓ Y ESTRENA

DE LA

SALA D'AUDICIONS

ORDRE DE LA FESTA

DESPRÉS DE LA BENEDICCIÓ PER L'EMINENTÍSSIM
CARDENAL CASAÑAS, BISBE DE BARCELONA,
Y DELS PARLAMENTS INAUGURALS, S'EXECUTARÁN LES SE-
GÜENTS OBRES :

El Cant de la Senyera MILLET

Acompanyat a l'orga pel Mtre. Daniel.

Els Xiquets de Valls CLAVÉ

Per la secció d'homes.

Rapsodia sobre temes populars catalans GIGOUT

Executada pel Mtre. Daniel.

La Mare de Déu NICOLAU

Per les tres seccions.

Pensament DANIEL

Executat per l'autor.

Allèluia HÆNDEL

Acompanyat a l'orga pel Mtre. Daniel.

Els Segadors

Units ab acompanyament d'orga.

9 Febrer 1908

A les 3 de la tarda

TIP. L'AVENÇ

Algunes parts d'*El Messies* havien sonat sovint al Palau de la Música Catalana i en altres espais de la ciutat abans d'aquella estrena el 1950, especialment l'"Al·leluia". De fet, l'Orfeó Català va cantar aquesta peça ja en la **cerimònia d'inauguració** de la Sala de Concerts projectada per Lluís Domènech i Montaner, el 9 de febrer de 1908. I cinc anys més tard, el 1913, l'"Al·leluia" tornava a sonar al Palau, en la primera edició del **Concert de Sant Esteve**, juntament amb alguns fragments de la primera part de l'oratori -que tracta del naixement de Jesucrist-, cantats en català. Aquesta pràctica -la d'interpretar l'"Al·leluia"i els moments relacionats amb el temps de Nadal-, es va anar repetint en edicions posteriors del Concert de Sant Esteve.

Una de les preguntes que ens fem, veient l'interès de l'Orfeó Català per estrenar i donar a conèixer al nostre país grans obres de Johann Sebastian Bach -com la *Missa en Si menor* (1911) o la *Passió segons sant Mateu* (1921)-, és per quin motiu no va passar el mateix amb Händel i els seus oratoris, encara que només fos *El Messies*. Una possible resposta la trobem en un **extens article** que Lluís Millet publica a la «Revista Musical Catalana» el desembre del 1911. Es tracta d'una crònica de la visita que tant ell com Francesc Pujol -amic i company de fatigues a l'Orfeó- van fer a Anglaterra per presenciar en directe un important festival de música coral: el Musical Festival celebrat a Worcester del 10 al 15 de setembre d'aquell any. Diu Millet: "*I vingué el final de la sèrie amb l'obra que s'ha fet anglesa de tant que l'han estimada i l'estimen amb constància de foll enamorat: el Messies, de Haendel. Bell coronament de tant abundoses festes! L'obra mestra de Haendel es d'una inspiració altíssima, excelsa, i de forma lluminosa en*

sa dignitat sacerdotal, atraient í honesta. No colpeja l'esperit com l'inspiració de Bach; no en té la fortalesa; però un hi reposa sense emmollir-se, dignificant-se".

II PART	
Lætabundus. Sequencia per Nadal .. Acompanyament d'orga pel MTRE. COMELLA	CANT GREGORIÀ
Perspice Christicola..... Cànon a 6 veus	ANÒNIM (SEGLE XIII)
O Magnum mysterium.....	VICTORIA
L'Esperit Sant eleva la nostra feblesa Motet a 8 veus en dos chors	J. S. BACH
"Joiós ton cant s'enlairi"	} HÆNDEL
«Serà'l Pastor aimant de la remada.» . Aries del oratori "EL MESIES" Sopran, SRITA. FORNELLS Piano, MTRE. SALVAT Orga, MTRE. COMELLA	
Al·leluia del oratori "El Mesies" ...	HÆNDEL

Piano Cussó S. F. H. A. Queda prohibit entrar i sortir de la sala durant l'execució de les obres

Detall del programa de ma del Concert de Sant Esteve del 1913

Durant la Quaresma del 1943, resseguint l'hemeroteca de «La Vanguardia», trobem **una interpretació** d'*El Messies* al Gran Teatre del Liceu a càrrec de l'Orfeón Pamplonés. No sembla, però, una audició completa -ja que s'hi esmenta només un solista-, i també s'hi llegeix que la segona part del concert l'ocupà la *Novena Simfonia* de Beethoven. Consultant el **web** de l'Orfeón Pamplonés, tampoc apareix per enlloc que tingués aquesta obra en repertori, ni que l'hagués estrenat a nivell estatal.

Tot fa indicar que *El Messies* no havia sonat mai sencer a Barcelona fins aleshores.

La preparació

En les seves memòries (pendents de publicar), el mestre Antoni Pérez i Simó, director en aquell moment de l'**Orfeó Gracienc**, explica com van viure els preparatius d'aquella estrena de l'any 1950. "Ens preparàrem per portar a terme aquesta obra monumental, tenint en compte els pocs elements de què disposàvem. Aquell temps, era del tot impossible trobar partitures d'edicions estrangeres. Únicament disposava d'una partitura petita de l'oratori. Tampoc hi havia material d'orquestra, ni partícels pels solistes i el cor. S'encarregà a un copista treure el material d'orquestra. Per la traducció de l'obra, tant del cor com dels solistes, vàrem comptar amb la valuosa col·laboració del cantaire Fèlix Roig,* que traduïa literalment de l'anglès i jo ho adaptava al ritme musical. Seguidament era necessari treure les còpies del cor [...]. Molta feina, però ho fèiem tots amb molt d'entusiasme pensant en el final, que ens imaginàvem que seria una fita molt important per a l'Orfeó". Pérez i Simó era director de l'Orfeó Gracienc des del 1945, moment en què el cor -fundat pel mestre Joan Balcells l'any 1904- havia reprès l'activitat després de l'aturada per la Guerra Civil.

En una entrevista radiofònica, emesa per Radio España de

Barcelona justament el dia abans de l'estrena, el 3 de novembre, Antoni Pérez i Simó confirmava que aquella seria la primera vegada que *El Messies* s'ofereís sencer a Barcelona. Eren declaracions a Joaquín Soler Serrano, realitzador del programa *Café de la tarde*. Quan el locutor li pregunta per què fins en aquell moment no s'havia fet cap audició d'*El Messies* a la capital catalana, Pérez i

Simó respon: *“No lo sé. Y es difícil de comprender este hecho, porque siendo esta la obra más importante de Haendel es extraño que hasta hoy nadie haya pensado en ofrecerla al público barcelonés. Solamente hemos podido escuchar algunos fragmentos tan conocidos como el «Aleluya», el «Amén» y algún otro”*. Més endavant confirma que ells seran els primers que l'interpretaran a Barcelona i que només li consta que un altre cor, la Coral Polifònica Valentina, l'hagués fet a Espanya, concretament a València, dos anys abans.**

Soler Serrano també li demana per la preparació. El director de l'Orfeó Gracienc li explica que els ha portat un any de feina. *“De cinco a seis ensayos semanales. En realidad durante este año puedo decirle que todo mi trabajo con el Orfeó ha sido estrictamente preparar esta audición”*. També comenta que el Gracienc el formaven en aquell moment 160 cantaires. *“Los orfeonistas no son profesionales, con que ya puede usted imaginar lo que significa llegar a un buen conjunto en estas condiciones. Pero el entusiasmo de todos y cada cual, suple en mucho estas dificultades”*. Antoni Pérez i Simó tenia en aquell moment 29 anys.

*Podria tractar-se de Jordi Roig, no pas de Fèlix Roig. Si més no, així ho fa constar Joan Balcells a la pàgina 511 de *L'Orfeó Gracienc i el seu entorn ciutadà / Memòries del mestre Joan Balcells* (Barcelona, 1984).

** En realitat havia estat l'1 de febrer de l'any anterior, el 1949. Així consta a l'Hemeroteca de «La Vanguardia»: ja.cat/valentina1949.

L'estrena

L'estrena d'*El Messies* de Händel per part de l'Orfeó Gracienc coincidia amb les celebracions del centenari de la vila de Gràcia (1850-1897) i també de l'**Any Sant** el 1950. **El concert** va tenir lloc, finalment, el dissabte 4 de novembre, a un quart d'onze de la nit. Els solistes havien de ser inicialment Maria Pacreu (soprano), Concepció Callao (contralt), Gaietà Renom (tenor) i Josep López Esparbé (baix). L'orquestra era l'Orquestra Sinfònica (és el nom que hi apareix), formada per 75 músics, i l'organista, el mestre Josep Maria Roma. *“Per aquest concert es feu molta propaganda. Les columnes dels carrers, pancartes, diaris, ràdios, etc. Semblava que tot estava ben preparat. Al Palau es vengueren totes les localitats”*, recorda el mestre Antoni Pérez i Simó. **El preu de les localitats** oscil·lava entre les 15 pessetes de l'entrada general i les 300 de les llotges de platea i amfiteatre, que incloïen set entrades. El dia abans del concert, però, Antoni Pérez i Simó va saber que Concepció Callao no cantaria la part de contralt solista, per la mort de la seva mare. La va substituir Montserrat Martorell, la germana del fundador de la Coral Sant Jordi, Oriol Martorell, que es va haver d'aprendre la seva part a cuita-corrents. Passats els anys el mestre Pérez i Simó evocava aquella estrena: *“Quaranta vuit anys després, encara recordo l'emoció d'aquell concert, gràcies a tots els cantaires, solistes, organista i professors de l'orquestra i d'una forma especial a Montserrat Martorell”*.

El ressò a la premsa va ser important. A «El Noticiero Universal» es podia llegir: *“La ejecución que le cupo al genial Oratorio fue realmente excelente, advirtiéndose en ella en todo momento una sólida y meticulosa preparación [...] Los briosos cantores del Orfeo Gracienc se portaron bravamente, dando a la masa coral perfecta afinación, expresividad, belleza sonora, y sumo ajuste. Los solistas vocales dieron muy bien su cometido, lo mismo que el organista J. M. Roma. El público extraordinariamente numeroso que acudió al importante concierto tuvo para todos los intérpretes, y singularmente para el maestro A. Pérez Simó, calurosísimos aplausos”.* «La Vanguardia» parlava de *“preparación madura e inteligente”* i d’un Orfeo Gracienc *“entonado, entusiasta y cuidadoso en los matices”*. Al «Diario de Barcelona» destacaven la direcció del mestre Pérez i Simó *“con firme i precisa batuta”* i a «La Prensa» deia que *“condujo la compleja y copiosa partitura con aplomo, plena seguridad y minuciosa atención en todos los detalles”*. Per a «El Correo Catalán» aquell concert *“ha constituido un acontecimiento en el historial de nuestra ciudad”* i José Silva Aramburu acabava la seva crònica al diari «Pueblo» de Madrid amb un desig: *“si el Orfeón Graciense, apiñado y*

febril, pudiera enfrentarse, ilusionado, con el gran público de Madrid, sueño dorado de esta sencilla juventud catalana a la que debiera darse la oportunidad de traerse para Barcelona el preciado laurel de la villa de las siete estrellas". Un desig que no es va fer realitat.

Després d'aquella audició al Palau de la Música Catalana en van venir d'altres. Unes setmanes més tard, el 8 de desembre, *El Messies* tornava a sonar, amb els mateixos intèrprets, però aquesta vegada a la seu de l'Orfeó Gracienc (carrer d'Astúries, 83), a l'antic teatre. També el van interpretar a Manresa l'1 de desembre de 1951, al Teatre Conservatori en un concert que celebrava els cinquantenari de l'Orfeó Manresà, amb un canvi de soprano solista, amb la presència ara de Pura Gómez. I la **quarta audició** tornaria a ser al Palau, el 29 de desembre d'aquell mateix any, amb els mateixos intèrprets que a la capital del Bages.

El 2020 es compliran setanta anys de la primera audició d'*El Messies* de Händel a Barcelona. Un aniversari que coincidirà amb un altre de lligat igualment a la història de l'Orfeó Gracienc: el centenari del naixement de la persona que va impulsar l'estrena barcelonina d'aquell oratori, Antoni Pérez i Simó.

Finalment, cal deixar constància que aquest article ha estat elaborat, en gran part, gràcies a la documentació conservada a l'arxiu de l'Orfeó Gracienc, entre la qual destaca un valuós recull de premsa, algunes fotografies i també el testimoni escrit dels mestres Pérez i Simó i Joan Balcells. Un agraïment especial, doncs, per a Lluís Badia Martínez, l'actual responsable de l'arxiu.

Imatge destacada: estrena d'*El Messies* al Palau de la Música Catalana (autor desconegut)